

Tomorrow never knows

Romaneske sprak met ... Ann Sleebus (promotie 1989)

Een gesprek met een romaniste die al een paar jaar in Barcelona woont en werkt, dat leek ons wel iets. Maar laten we – gewoontegetrouw – beginnen bij het begin. Waar speelden jouw Wonderjaren zich af?

Ik ben geboren en opgegroeid in Mol, de Antwerpse Kempen. Een groot deel van onze familie was afkomstig uit Antwerpen, “de Metropole”, en een ander deel is er met de jaren gaan wonen. Hoewel Mol dus mijn kleine beschermende en voor een kind perfect bevattelijke leefwereld was, was die stad dus wel altijd sterk aanwezig. Ik heb er later ook een aantal jaren gewoond en heb er nu, hier in Barcelona, nog steeds plattegronden en schetsen van aan de muur hangen. Ik vrees dat alle clichés die men over “t Stad” hoort waar zijn ... Ik moet toegeven dat de mensen van Mol met wie ik nog regelmatig contact heb, buiten mijn moeder en mijn broer, bijna allemaal uit Mol zijn weggetrokken, tot in 's Hertogenbosch en Madrid toe. De Kempense band blijft, maar wel een beetje verspreid over de kaart ...

Reken je je schooltijd ook tot die Wonderjaren?

Ik ben vijftien jaar naar dezelfde school gegaan: het Heilig-Hartlyceum in Mol. Die lag op tweehonderd meter van bij ons thuis en ik kon ze zien vanuit mijn slaapkamer. In mijn kleutertijd was ze klein, gezellig en toegankelijk – toen ik vijf was, was ik groot genoeg om mijn driejarig broertje alleen naar school te begeleiden – maar met de jaren groeide ze. In de middelbare school zaten we met 1 500 leerlingen – allemaal meisjes toen – en die kwamen van heinde en verre.

Mijn klasgenoten van toen en ikzelf vinden nog altijd dat we een schitterende school hebben gehad en formidabele leraren. Velen waren echte idealisten, die zich bijschoolden, veel lazen en reisden, maar die ons ook dingen wilden bijbrengen als mens, uren met ons praatten, buitenschoolse activiteiten organiseerden (zoals een discussieavond met Herman De Coninck) en ons vertelden welke boeken we in ons leven nog moesten lezen en welke plaatsen bezoeken. Ik ben nog altijd niet rond met de lijstjes die ik toen heb aangelegd (*lacht*).

Veel zal ook te maken gehad hebben met het feit dat er in de klas een heel goeie sfeer heerste – ik deed Latijn-Grieks maar we zaten jaren samen met de Latijn-Wiskunde. We

spraken af in het weekend, zijn jaren met de hele klas op vakantie gegaan in de zomer en hebben achteraf ook nog regelmatig klasbijeenkomsten gehouden. Begin december van vorig jaar was er na een lange periode weer een, speciaal gepland in een weekend dat ik in België was. Iets wat ik enorm heb kunnen appreciëren en waar we allemaal van genoten hebben. Wat de leerkrachten zeker ook aantrok aan onze klas, was het feit dat we allemaal zin hadden om veel te leren en veel te weten, zonder “seutekes” te zijn. Tenminste, dat vonden we toen toch niet van onszelf en nu nog niet (*lacht*). Natuurlijk zeer motiverend voor een leerkracht, en dat zeiden ze ons ook.

Markante uitspraken uit die tijd waren zaken als: “En wat denken jullie dan dat we met Hemelvaart vieren? De eerste astronaut?” (leraar godsdienst) of “Achter die pilaar van de tempel op Kaap Sounion heb ik mijn toekomstige man voor de eerste keer gekust.” (lerares Grieks). Ook hadden we een indrukwekkende lerares esthetica en geschiedenis, mevrouw Berben, die ons in het weekend wel eens door de Cogels-Osylei gidste en ons daarna bij haar thuis op spaghetti trakteerde. Ze gaf ons trouwens ook de beginselen van de film, blues en jazz mee – zeer revolutionair in die tijd. En in het laatste jaar jaagde ze in sneltempo de geschiedenis van de twintigste eeuw erdoor, om ons vanaf Pasen de basisprincipes van economie bij te brengen. “Ik vind het een schande dat jullie een middelbareschooldiploma halen zonder iets van economie te kennen. Daar ga ik dus iets aan doen.” Een principe waar wij toen allemaal flink om gevloekt hebben maar waar we eigenlijk toen al mee akkoord gingen. En waar ik nu nog altijd achtersta. Het feit dat je een universitair diploma kan halen zonder een notie economie vind ik trouwens nog steeds hallucinant.

Waren je ervaringen met de leraars Frans even memorabel?

Voor Frans hebben we meestal heel toffe leerkrachten gehad. Ik herinner me vooral Ghislaine Sterckx, een al iets oudere dame. Ze was een echte “Brusseleir”, die nauwelijks een fatsoenlijke zin Nederlands kon spreken, de sappige Brusselse mengeling stak er altijd weer door. Ze had bovendien een heel theatrale, bijna dwaze manier om zaken met vurig enthousiasme uit te leggen. We moesten daar regelmatig flink om lachen, maar dat was geen uitlachen want we voelden veel sympathie voor haar. Ze snapte die lachsalvo’s meestal niet goed – de kinderlijke onschuld straalde van haar gezicht – en lachte dan maar mee. Een van haar lievelingsthema’s waren de gebeurtenissen in de straat van haar ouderlijk huis, waar de jonge Brel ook was opgegroeid, en zijn kwajongensstreken die ze zich nog herinnerde. Dat maakte natuurlijk behoorlijk indruk, dat kan je wel denken.

En toen werd het dus Romaanse filologie in Leuven. Waarom Romaanse en waarom Leuven?

Waarom Romaanse? Dat is geen simpele vraag. Het was al vroeg duidelijk dat ik een richting humane wetenschappen zou inslaan. Klassieke filologie, geschiedenis, kunstgeschiedenis, psychologie, filosofie, antropologie, ze zijn allemaal de revue gepasseerd. Germaanse filologie niet, nooit, vraag me niet waarom. Op mijn zestiende schoten enkel nog Romaanse en kunstgeschiedenis over, maar toen een archeoloog mij laaiend enthousiast vertelde over de Lommelse bossen en hoe hij daar elk weekend op zijn knieën ging zoeken naar potscherven, was mijn keuze gemaakt – Lommel was Sagalassos niet. Ik veronderstel dat Romaanse filologie gewoon de puzzel was waarin alle stukjes bijeen pasten: mijn interesse voor Romaanse talen en cultuur, geschiedenis, kunstgeschiedenis, maar ook voor literatuur, analyse en etymologie.

En waarom Leuven? Tot een aantal maanden ervoor bleef Antwerpen ook een optie. Ik ben toen in elke stad een dag les gaan volgen met mensen die ik in de eerste kan Romaanse kende. Antwerpen was me te proper, te clean, de bureaus waren wit, het tapijt blonk ... Leuven daarentegen had prachtige oude houten tafels die volgekrast stonden, mooie pilaren – ik volgde les in de Grote Aula in het Maria-Theresiacollege. Je snoof er de geur van geschiedenis en oude boeken. Heerlijk. Het gebouw van MSN waar ik altijd les heb gevolgd, was achteraf gezien even nieuw als dat van Antwerpen, maar ik bleef toch enthousiast over mijn keuze. Wat zeker ook heeft meegespeeld, is de naam van de universiteit Leuven – je weet dat je deel gaat uitmaken van een heel oude geschiedenis – en de reputatie die Letteren en Wijsbegeerte had. Mijn allerlaatste twijfel werd weggenomen door een uitspraak van de PMS-verantwoordelijke van onze school. Hij had ooit nog op kot gezeten op de Oude Markt, was om vijf uur 's ochtends aan het blokken en werd gestoord door een zingende dronken student die net de examenperiode afsloot. "In Antwerpen was dat een zatte matroos geweest," zei hij laconiek. En aan een zatte matroos, daaraan had ik geen boodschap. Aan een zatte student ook niet echt, maar ik kon er toch beter inkomen.

In Leuven snuift men niet alleen de geur van geschiedenis en oude boeken op. Ook die van frieten en verschaald bier, om maar iets te noemen. Geen spijt van je keuze gekregen?

Leuven was een zalige tijd en daar was ik me toen al heel erg van bewust. Je hebt eigenlijk belachelijk veel vrijheid, het enige wat écht van je verwacht wordt, is dat je in juni "erdoor" bent. Maar wil je tot de middag in bed blijven liggen, een dag met de trein naar de zee, blijven lezen of discussiëren op café, dan kan dat. Er gebeurt niks. Achteraf bekeken heb ik me aan al die dingen weinig "bezondigd". Ik was een serieus meisje en voelde mij slecht als ik eens broste, of toch zeker bij de tweede keer ...

Toen ik er aankwam, kende ik er vrij veel mensen van voor mijn Leuvense tijd, wat de beginperiode aanzienlijk vergemakkelijkte. Bovendien had ik de twee weken durende voorbereidingscursus in Pont-à-Mousson gevolgd. Van de vijftig deelnemers daar kwamen er uiteindelijk dertig in Leuven terecht. Een fantastisch begin. Na al die jaren denk ik nog steeds dat het voor de "anderen" bepaald onaangenaam geweest moet zijn ons ons daar vanaf de eerste dag als één blok te zien zitten plezier maken. Leuven is dus heel gezellig geweest. Het is de ideale studentenstad: je vindt er alles wat je nodig hebt, op alle gebied. De stad is mooi, toegankelijk en bruisend. Misschien wat klein als je uit een grote stad komt, maar voor iemand als ik die opgegroeid was in Mol, het perfecte formaat, niet te groot, niet te klein.

Ik wil er wel bijzeggen dat ik het eerste jaar afschuwelijk hard gestudeerd heb. Ik moest en zou dat diploma halen, en dat was niet het fijnste jaar. Maar ik ging toch elke week naar de film en heb bijna geen enkele Romania-activiteit gemist. Dat laatste is door de jaren zo gebeven.

Wat vond je als student van de Romaanse?

Ik deed het graag. De vakken boeiden me, natuurlijk met bepaalde voorkeuren, maar ik probeerde me niet teveel te ergeren aan vakken die ik niet echt nuttig of te wereldvreemd vond, zoals de gedetailleerde studie van het Picardisch elke maandagochtend om 9 uur. Want ik wist dat te grote ergernis mijn motivatie om het vak te volgen of te studeren niet ten goede zou komen.

Ik herinner me dat ik tijdens een van de eerste colleges van professor Debrock echt de schrik te pakken kreeg toen hij een x- en y-as op het bord tekende, samen met een of andere golvende lijn, en iets vertelde over hertz. Ik had gehoopt voor de rest van mijn leven van dit soort onderwerpen bevrijd te zijn. Gelukkig bleek het vak later praktisch gericht en zeer bruikbaar. “Cher Sacha, je veux et j'exige” ...

Het eerste jaar vonden wij allemaal veel te zwaar. Het eerste trimester drieëndertig uur les, waarvan woensdag en vrijdag van 8 tot 17 uur non-stop – ik vergeet het nooit. Bovenop het feit dat we voor professor Jordens en Beyen allerlei boeken moesten lezen, moesten we elke dag een uur Spaanse woordjes blokken. Tegen iets voor Kerstmis waren we dan klaar met de eerste keer ons Wolters woordenboekje uit het hoofd te leren. En konden we opnieuw beginnen bij de letter A, waarvan we ons natuurlijk niks meer herinnerden. De idee alleen al: een woordenboek uit het hoofd leren! Ik had nog geluk dat ik vroeger al Spaans gestudeerd had. Het was gewoon een heel jaar hollen, en je had gewoon de tijd niet om te doen en te lezen wat je echt zou moeten doen en lezen. Om nog niet te spreken van een sociaal leven.

En dan kwam je studenten psychologie of rechten tegen die klaagden over hun veertien uur les per week. Of je hoorde de geruchten onder studenten, mij ooit bevestigd door het PMS, dat Romaanse filologie en burgerlijk ingenieur de moeilijkste richtingen waren en de slimste studenten aantrokken. Allemaal goed en wel, maar je stelde je toen – en nu nog – toch de vraag waarvoor zoveel lesuren en zoveel opdrachten goed konden zijn. Het was gewoon teveel. Maar we waren na een jaar natuurlijk wel fier en opgelucht toen het achter de rug was ...

In het algemeen vond ik het een boeiende richting, erg gevarieerd in de kandidaturen, met vakken als wereldletterkunde, filosofie, antropologie – “eros en tanathos” oftewel “bijten bij het vrijen”, met het heerlijke Zwitsers accent van professor Bernet, een uitspraak die in het geheugen van een hele generatie romanisten gegrift staat –, kunstgeschiedenis – de vlam van alle studentinnen – of geschiedenis van Frankrijk, de dictees met “tohu-bohu” en “recrudescence”, en grammaticale regeltjes – “page nage rage cage image ambages hypalage énalage” zit er nog altijd ingeramd (de uitzonderingen op -age die vrouwelijk zijn) –, literatuurgeschiedenis en -verklaring, maar ook analyses van het Swahili (“atakupenda”), Quechua (“paykuna munanku”) en Turks (“evlerimde”).

De licenties waren van een heel ander kaliber: veel studenten legden zich op iets anders toe en die zag je haast niet meer. Ik concentreerde me vooral op vakken met vergelijking van Romaanse talen, vertalingen, geschiedenis van Mexico, Latijns-Amerikaanse literatuur, Lorca ... Allemaal heel boeiend maar duidelijk een ander ritme dan de eerste jaren. En tijd om aan de eindverhandeling te werken natuurlijk.

Als tweede Romaanse taal koos je ... ?

Spaans. Dat was voor mij een vrij evidente keuze. Want hoewel ik op mijn achttiende al een aantal keren in Italië was geweest, was Spanje het land waar ik vanaf mijn kindertijd echt regelmatig naartoe ging. En van kleins af kon ik al wat dingetjes in het Spaans zeggen. Toen ik zestien was, begon ik serieus Spaans te studeren, zodat ik mij op vakantie kon behelpen. Kind- en jeugdherinneringen zijn voor mij onverbreeklijk verbonden met Spanje, of toch het “oude” Spanje: uren, zo leek het, in de naar wierook geurende kerk zitten en luisteren naar gezangen die je niet begreep, oude vrouwen in het zwart, wuivend met “abanicos”, mannen met die typische goedkope “Spaanse aftershave”. Of

(Advertentie – Encart publicitaire)

nog: lederen broeksriemen en schoenen kopen in de Corte Inglés, op de markt tussen de schreeuwende venters tomaten, sinaasappelen en hesp kopen, en plat wit Bimbrood voor de kinderen, stoffige pleinen vol dorre planten, lege blikjes en verfrommelde plasticen zakken, en met metalen klimrekken en schommels die aan je billen schroeyden van de hitte. Dat gevoel gaat nooit meer weg en heeft er zeker mee te maken dat ik hier uiteindelijk beland ben, ook al zit ik dan in Catalunya. En ook al heb ik een ongelooflijk buitenlandse “kop”, zoals ze hier zeggen. Het feit dat het Spaans een wereldtaal is en meer dan een half continent behelst, vond ik een mooi bijargument, maar was toen dus niet de hoofdrede.

Eens raden waar je einverhandeling over ging ... Iets Spaans?

In zekere zin, ja. Mijn thesis handelde over de Franse ondertiteling van Spaanse films. Daarvoor bestudeerde ik “El Sur” van Victor Erice als basisdocument en vergeleek het taalgebruik met dat in “Tristana” van Luis Buñuel en “Deprisa deprisa” van Carlos Saura. Natuurlijk ook een fantastisch excuus om twee jaar lang allerlei films in zalen en bij Communicatiewetenschappen te bekijken, filmcursussen te volgen en me te verdiepen in zaken als de beginjaren van Buñuel en de verwevenheid in die periode met allerlei andere kunsten en kunstenaars binnen de schrijvers-, schilders- en beeldhouwerswereld.

Professor José Lambert was mijn promotor en we hadden in die periode een werkgroep rond vertalingen. Op zich toen revolutionair en niet altijd echt als serieus aanzien door andere “ernstige” profs: studenten uit Germaanse en Romaanse wisselden niet alleen ervaringen uit over ondertitels van “East of Eden” en “Fawlty Towers”, maar ook over vertalingen van Knack en Le Vif/Express, detectiveromans en – foei! – stripverhalen. Uitermate boeiend en, wat ook heel motiverend was: bijna alles wat we schreven was vernieuwend, want behalve enkele Scandinaviërs en een paar Nederlanders had nauwelijks iemand ondertitels bestudeerd omdat de meeste landen nog steeds met dubbing werkten en werken.

Wat heeft je toen in de opleiding bijzonder voldoening geschonken of ontgoocheld?

Binnen de opleiding waren er, zoals ik al zei, een aantal vakken die mij sterk aanspraken, en meestal gaven die een brede algemene culturele vorming of een basis voor latere activiteiten die buiten het veld van de Romaanse vielen. Het vak Wereldletterkunde van professor Janssen was puur plezier omdat het je behalve in de literatuur ook inleidde in de brede culturele, politieke en sociale stromingen binnen Europa, en de verwevenheid daartussen. Die cursus heeft trouwens, waar ik ook gewoond heb, altijd in mijn bibliotheek in de living gestaan. Dat was niet typisch stof die je blokte, dat waren zaken die je gewoon hoorde te weten. Ook de vakken van de professoren Swiggers en Lamiroy boeiden me omdat ze een stevige basis legden voor de vergelijking tussen Romaanse talen en daarmee hielpen om de basis van andere talen snel onder de knie te krijgen, zowel passief als actief. De cursussen Spaans deed ik sowieso altijd graag, omdat ik de kennis voelde groeien, en elk jaar meer kennis bracht elk jaar meer literatuur en lectuur en meer inzicht in Het Nieuwe Continent.

Een andere cursus die me sterk boeide en me achtergrond gaf bij het schrijven van mijn thesis, was de cursus Filmgeschiedenis van Willem Hesling bij Communicatiewetenschappen. Elke week drie uur film bestuderen, met theorie en veel fragmenten, van het

prille begin met “L’arroseur arrosé” tot aan “Citizen Kane”. Zalig! Een vak dat ik ook graag volgde, en dat wel érg specifiek Letteren en Wijsbegeerte is, was het vak van professor Van Hoecke. De invallen van de Germanen en hun invloed op de “h aspiré”, de invallen van de Moren en het ontstaan van een woord als “schaakmat” (jeque/sjeik – matar ofte “dood aan de koning”). Of hoe de ontwikkeling van een taal bij het kind gelijk loopt met de ontwikkeling van een taal bij een heel volk doorheen de geschiedenis. Een cursus die een medebewoonster die psychologie studeerde ooit de uitspraak ontlokte: “Da’s zeker dat jullie cursussen dunner zijn dan die van ons, maar toch langer duren om te blokken. Als je op één regel ‘fedem-fede-fei-foi-fwe-fwa’ hebt staan, en dat nog van buiten moet leren ook, amaaai.” Maar ik freakte er volledig op uit.

Ik was ook erg gemotiveerd voor mijn thesis. Op de eerste plaats omwille van het onderwerp zelf: het medium film, de discussie “ondertiteling versus dubbing”, het aspect vertaling en alle culturele en andere problemen die dat meebrengt enz. Maar ook omdat mijn onderwerp, om het cru te stellen, niet onder de vakidiotie viel. Want nog voor het uitkiezen van mijn onderwerp kon ik maar niet begrijpen hoe sommigen zich twee jaar lang zouden toeleggen op het mannelijk lidwoord in de zeventiende eeuw of op het woordje “donc”. Ik betwijfelde niet dat je ook daarmee kon leren onderzoeken, analyseren en synthetiseren. Maar voor mezelf wilde ik toch wel iets meer. *Where no man has gone before...*, zoals ik het ervaren had in de werkgroep van professor Lambert¹. Ik vond het bovendien belangrijk een iets breder onderwerp te behandelen, waarover ik ooit ook een gesprek met een niet-romanist zou kunnen voeren.

En in het studentenleven?

In het studentenleven zelf denk ik dat Romania een duidelijke stempel heeft gedrukt. Er werd veel georganiseerd, de td’s in de Lido waren altijd memorabel en ik kan met trots verklaren dat ik er geen enkele heb gemist. Het jaar dat ik zelf in het presidium zat, als medepreses cultuur, hebben we hard gewerkt maar ook veel plezier gemaakt.

Volgde je ook de aggregatie? Of andere opleidingen?

Ik heb getwijfeld tussen zakelijke taalbeheersing en de aggregatie maar koos uiteindelijk voor het laatste omdat het idee van lesgeven me wel aansprak – wat iets anders is dan “le subjonctif imparfait” geven aan een troep zestienjarigen – en omdat er toen al een tekort bestond aan leerkrachten Frans. Ik vond het een plus. Toch moet ik toegeven dat de cursussen mij niet echt onmiddellijk iets bijbrachten. Het leek allemaal wat ver-van-mijn-bed, met veel theorie en geschiedenis van schoolsystemen en dergelijke.

Na de Romaanse heb ik het Postgraduaat Media- en Informatiekunde gevolgd in de faculteit Sociale Wetenschappen. Die studie is me 100 % meegevallen. Een wereld ging voor me open. Hoewel ik die studie volgde uit pure interesse, bleek ze wel veel zwaarder dan ik had verwacht en gehoopt. Ik heb toen ervaren hoe moeilijk het is om dagelijks de nodige studiediscipline op te brengen als je al een licentiaatdiploma op zak hebt. Eén zaak is een jaar interessante cursussen te volgen, een andere is dat ook allemaal te studeren. Maar het is me wel gelukt, natuurlijk, zoals mijn moeder voorspelde.

De studie bestond voornamelijk uit drie blokken: een deel informatica en mediatechnologie, iets wat ik, gezien ons volledig gebrek aan kennis hierover, erg nuttig vond. Een

¹ (nvdr) *Where no man has gone before...* De ware cinefiel herkent ongetwijfeld een van de openingszinnen van *Star Trek*. Ah! Captain Kirk, Mr. Spock ...

ander luik behandelde communicatiewetenschap en pers, en leunde dus meer aan bij journalistiek, een onderwerp dat me sowieso altijd heeft geboeid en in later jaren een van mijn bijactiviteiten is geworden. Een derde deel ten slotte behelsde industriële psychologie en organisatiecommunicatie, en viel eigenlijk meer onder personeelsmanagement, dus cursussen die altijd wel van pas komen als je in de bedrijfswereld terecht komt. De stage van een maand heb ik, met twee medestudent-romanisten, gelopen bij de, toen nog, BRT televisie, op het Journaal, de dienst Duiding (Panorama) en het jeugdprogramma Kilimanjaro. Een ware cultuurshock, zo met twee voeten in het authentieke dagelijkse leven gegooid worden, na vier jaar welriekende maar oude boeken. Het was trouwens een typische richting waarin afgestudeerden van Letteren en Wijsbegeerte en Vertaler-Tolkopleidingen terecht kwamen. En we hebben allemaal even hard gevloekt op het functioneren van de trommelplotter of het programmeren in Pascal en SAS, dat kan je wel denken ...

De trommelwat?

Een trommelplotter is een specifiek type printer, met een vrij ingewikkeld mechanisme waarvan ik de werking maar niet kon onthouden. In de loop van dat jaar stond dat woord symbool voor mijn frustratie als ik me afvroeg waarom in godsnaam ik nog zo hard moest studeren terwijl ik al een diploma op zak had, en, het ergste van al, ik zelf die beslissing had genomen (*lacht*).

Het beeld dat je van je universiteitsjaren schetst is bijna te mooi om waar te zijn. Echt geen greintje spijt van je keuze?

Absoluut niet. Romaanse filologie is wat ik wou studeren en wat me ook nu nog het meeste ligt. Natuurlijk waren er lacunes en mis je, zeker in het beroepsleven, fundamentele kennis die je via andere kanalen moet invullen. Toch heb ik altijd het gevoel gehad dat ik daar op mijn plaats zat. Omwille van de interesse en de sympathie voor de Romaanse en Latijnse cultuur, om de studie van de taal zelf, de onderdompeling in de literatuur, en vooral om wat mijn Nederlandse collega's later "mierenneuken" noemden: het vitten en zoeken en blijven doordrammen op die komma, die dubbele medeklinker of die hoofdletter. Heerlijk vond ik het, en nu nog altijd. Ik kan me trouwens nog altijd enorm opwinden over het slordig omgaan met taal. Dus niet het dialectgebruik – dat heeft zijn eigen rijkdom en traditie – maar wel het gewoon niet nadenken, domme basisfouten à la d/t, verwisseling van "appelé" en "appeler" of "it" en "it's", "there" en "their", zoals het in elke taal voorkomt. Je hoort dan vaak zeggen: "Als ze me maar begrijpen, is het al lang goed." Nee, nee en nog eens nee, dus! Het moet gewoon juist zijn. Anders toon je een gebrek aan respect voor de eigen taal en cultuur en die van je toehoorder of lezer.

Voor mij was de opleiding algemeen gesproken ook relevant. Je ontwikkelt een natuurlijke zin voor analyse en logisch denken, kwaliteiten die altijd en overal van pas komen. Bovendien zijn er buiten de algemene cursussen ook zaken die mettertijd echt hun nut hebben bewezen, zoals bijvoorbeeld de vergelijkende studie van de Romaanse talen. Ik heb met de jaren wat Italiaans en Portugees gestudeerd, en dat gaat snel na zo'n opleiding, omdat je de helft gewoon kan verzinnen en afleiden. Na een tijdje in Barcelona heb ik me ook toegelegd op de studie van het Catalaans, een taal die niet moeilijk is om te begrijpen, zeker niet als je ze leest, maar die qua grammatica echt wel iemand "z'n père kan laten zien". Ook al omdat die grammatica niet altijd natuurlijk gegroeid is maar op een bepaald ogenblik neergeschreven werd door één enkele man, Pompeu i

Fabra. Ik studeerde met een privé-leraar, twee uur per week. Dat leek me een stuk efficiënter dan twee avonden per week les te volgen met twintig Ecuatorianen zonder enige verdere taalkennis. Een Oostenrijkse vriendin volgde de cursus die gesponsord wordt door de Generalitat, de Catalaanse regering. Toen ze na enkele weken eindelijk geleerd hadden “Ik heet Jordi” te zeggen, vroeg ze hoe de tweede persoon enkelvoud was. De klas sloeg in totale paniek en de lerares antwoordde dat dit echt een stap te ver ging, dat ze een taal echt niet zo analytisch konden bestuderen ... Daar had ik dus geen tijd en geduld voor. Mijn leraar, zelf een filoloog, was keihard – zoals ik het hem gevraagd had. Hij gaf me elke week een twintigtal pagina’s, zo van “Dit is de volledige eerste en tweede vervoeging van het werkwoord in de indicatief, dit het ‘pronombre demonstratiu’ en dit de getallen tot duizend. Veel plezier.” De lessen zelf gebruikten we dan voor oefeningen, conversatie en uitspraak. De eerste zeven weken kwam er enkel Italiaans uit mijn mond, doorspekt met Spaans en Frans. Maar na die tijd gebeurde er een “klik” en na vier maanden studie slaagde ik voor het examen van Nivell B, waar de meeste cursussen twee jaar over doen. Het nadeel is wel dat mijn actieve kennis van het Italiaans nu bijna volledig weg is. Maar die haal ik ooit nog wel eens weer op ...

Juni 1990: einde postgraduaat, exeunt The Wonder Years. En toen kwam de grote stap naar het beroepsleven, neem ik aan?

(Lachend) Niet direct, nee. Na mijn postgraduaat gaf ik mezelf een jaar om “leuke dingen te doen”. Een mens moet al zijn hele leven werken, de meeste vrienden zaten een jaartje in het leger, dus ik wou een extra jaar om mij te amuseren en dingen bij te leren, met als financieel streefdoel minstens een nuloperatie op het einde van het jaar. Dat is gelukt. Buiten het feit dat ik toen nog niet wist dat er in het leven nóg mogelijkheden komen om “leuke dingen te doen”.

Ik heb eerst enkele maanden als receptioniste gewerkt in een jeugdherberg in Barcelona. De eerste bedoeling was mijn actieve talenkennis te vergroten, met als bijkomend voordeel: veel tijd hebben om de stad en de streek beter te leren kennen. Dat is perfect gelukt. Ik werkte zeer intensieve uurroosters (non-stop van 7.30 u. tot 16 u. of van 16 u. tot 24.30 u.), waardoor er hele blokken tijd vrijkwamen om musea, parken en kloosters te bezoeken, naar de film te gaan, en vooral: veel met mensen te praten, zowel Catalanen als bezoekers van de jeugdherberg. Ik werkte er buiten het hoogseizoen, wat maakte dat de meeste gasten mensen waren die voor een half jaar of langer aan het rondtrekken waren: Argentijnen, Canadezen, Israëli’s, Australiërs, Nieuw-Zeelanders, en bijna allemaal een tiental jaar ouder dan ik. Weer een enorme cultuurschok voor mij, weer heel boeiend en heel leerrijk. In “mijn dorp” oordeelde men daar enigszins anders over: een licentiate die in een jeugdherberg gaat werken, tsss tsss ... A propos, die jeugdherberg is absoluut een bezoek waard. Hij heet Mare de Deu de Montserrat en ligt in de wijk Vallcarca (groene metrolijn), te midden van mooie tuinen. Het huis behoorde toe aan een rijke bankiersfamilie en ging na bijna een eeuw geschiedenis, bij de val van Franco – een goeie vriend des huizes – over naar de Generalitat. Het is opgetrokken in prachtige modernistische stijl, met Moorse elementen – een zuilengalerij en een glazen mozaïeken raam in de patio –, heeft prachtige geschilderde plafonds, deuren met bewerkte glasramen en een imposante marmeren trap. Enkele originele meubels én de vleugel piano staan nog in de ingang en worden gebruikt. Vanuit enkele kamers heb je een indrukwekkend zicht over de ganse stad, inclusief Montjuïc en de zee.

Daarna trok ik enkele maanden naar de Franse Alpen, meer bepaald naar Morzine, met twee doelstellingen: mijn Frans vloeiender maken en veel skiën. Ook dat lukte perfect,

met een job als receptioniste in de voormiddag en een seizoensabonnement voor de volledige regio van Les Portes du Soleil, “le plus grand domaine skiable du monde”, vanaf de middag. Heerlijk. Er waren in de jeugdherberg nog enkele mensen met heel verschillende achtergronden, die alleen naar daar kwamen om eens een seizoen goed door te skiën, en zij maakten het verblijf heel aangenaam. Les Gets, Morzine, Avoriaz ... het zijn mooie herinneringen. De eerste weken was ik dolenthousiast toen we de gasten op donderdagavond kaasfondue voorzetten. Maar na een paar weken kon ik geen kaasfondue of donderdagavond meer zien. Ik denk dat ik vanaf toen nog maar één of twee keer kaasfondue gegeten heb. Geef mij de bourguignonne maar. Of raclette!

Toen ik net terug in België was en verder geen concrete plannen had, werd ik gecontacteerd door firma Lineair in Brussel. Zij waren benaderd door een jonge Eindhovense firma die lijsten voor foto's, posters e.d. produceerde, om hun deelname aan een vakbeurs in Parijs te organiseren en hen te ondersteunen bij de eerste marketingactiviteiten. Zo deed ik mijn intrede in de marketingwereld en kreeg ik er de smaak voor te pakken. Er moest een huisstijl uitgedacht worden, visitekaartjes, meertalige brochures, een advertentie ontworpen enzovoort. Die dingen coördineerde ik allemaal met enkele jonge ontwerpers, die net als ik pas startten. Verder moest ik natuurlijk de praktische organisatie in Parijs regelen: een standplaats en een stand zelf, registraties, promotie ter plaatse, een hotel boeken, transport ... Boeiend.

Maar het bleef kriebelen. Na die vier maanden trok ik toch weer naar Spanje, meer bepaald Salamanca, voor een cursus Español Nivel Superior in het Colegio de Salamanca, en een vertaalcursus Frans-Spaans, die ik volgde met enkele lokale Franse filologen. Veel geleerd en veel gezweet ... van het werken én van de hitte want het was intussen juli. Daarmee zat mijn jaartje erop, dat was het dan. Nu was ik een grote mens en ging ik serieus doen en een vaste job zoeken.

Aha! Eindelijk.

(Met veel pret) Of toch bijna. Want er viel weer iets uit de lucht: Regiomanager voor OFUP, de dienst met goedkope studentenabonnementen op kranten en tijdschriften. Ik had daarvoor altijd al willen meewerken met die organisatie, dus greep ik deze kans. Ik werd verantwoordelijk voor de marketing en verkoop in Vlaams-Brabant en Limburg, nam contact op met allerlei onderwijsinstellingen en coördineerde een team van twintig studenten. Het werd een leerrijke, hoewel niet louter positieve ervaring. Ik leerde er vooral dat op commissie werken en verkopen niets voor mij is. Want als er iemand tegen me zei: “Ik vind dat veel geld, ik geef mijn geld liever uit aan x”, dan antwoordde ik vaak: “Ja, dat snap ik. Ik zou dat in jouw geval ook doen.” Lap, potentiële klant weg! Zo werkt het natuurlijk niet. Bovendien is het niet evident in Maasmechelen of Zolder een Franstalige strip, een surfmagazine of computerblad te verkopen. De verkoopcijfers van onze Waalse vrienden lagen een stuk hoger dan in Vlaanderen, met in die tijd een Franstalig aanbod van 80 %. Maar dan nog ... Ik heb er toch een en ander geleerd. Zoals met zo weinig mogelijk schrik een aula van negenhonderd studenten toespreken. Of het feit dat ik blijkbaar een goeie “people manager” ben, zoals ze me bij OFUP vertelden. Ik hield mijn volledig team de volle vier maanden. Terwijl vele, meestal mannelijke collega's hun studenten uitpersten als citroenen, hoge verkoopcijfers haalden maar vaak elke week nieuwe mensen moesten zoeken. Ik raad trouwens elke romanist die enigszins vindt dat hij of zij meer Frans zou moeten lezen, een abonnement op *Géo* aan. Prachtig, verzorgd taalgebruik en heel mooie reportages. Voilà, zonder commissie.

Na vier maanden bij OFUP ging ik begin 1992 aan de slag voor mijn eerste echte vaste job. Bij Sun International in Oostende, in de volksmond beter gekend als “de Van Moerkerkes” zocht men namelijk een licentiaat in Pers- en Communicatiewetenschappen met een goeie kennis van het Frans. Gedurende twee jaar heb ik daar gewerkt als Marketing Assistant bij de touroperators Sunair, Airtour, Railtour, Immotour, Travel Trend, Imagine, Eurojet. Sommige namen kwamen en gingen maar het principe bleef hetzelfde, en ook de klant bleef dezelfde: de Belgische reisagent in al zijn veelzijdigheid. Als verantwoordelijke voor de public relations organiseerde ik alle beursdeelnames, events, seminars en productlancerings en coördineerde ik de vele schoolbezoeken, ik voerde marktstudies uit, schreef mailings en bedacht reclamecampagnes en incentives ter promotie van de verschillende producten. Daarnaast organiseerde ik ook de persconferenties, hielp ik mee aan het tot stand komen van de persreizen naar een of andere te verkopen bestemming, en was ik verantwoordelijk voor *SunNews*, het tweemaandelijkse tijdschrift dat naar de reisagenten verspreid werd. Het werd weeral een uiterst boeiende tijd. Die job combineerde een product dat mijn hobby is, reizen, met allerlei communicatieactiviteiten die ik graag deed. Zoals de meeste van mijn jonge en supergemotiveerde collega’s heb ik er heel hard, veel te hard gewerkt, gewoon omdat we jong waren en wat wilden, en ook nog goed “zot” waren waarschijnlijk. Maar het voordeel was dat ik op vrij korte tijd enorm veel geleerd heb, veel meer dan elders mogelijk geweest zou zijn. Ik heb er veel collega’s zien komen en gaan, en uiteindelijk, na twee jaar dus, was ook mijn tijd om. Niet omdat ik het voor bekeken hield maar omdat er “bespaard” moest worden. Het eventseizoen liep net op zijn laatste poten, en marketing was een uitgavenpost dus daar konden wel wat mensen uit ... Goed voor mijn gezondheid trouwens, de eerste twee weken na mijn ontslag heb ik hoofdzakelijk geslapen. En zo lang zo hard werken is me daarna nooit meer overkomen. Ik heb aan die periode alleszins een vriendin en een paar kennissen overgehouden. En veel mooie herinneringen aan Oostende en Brugge, waar ik woonde.

Daarna verhuisde ik terug naar Leuven en volgde er een periode van wat uitrusten, interims in allerlei functies in allerlei sectoren— je kijkt je ogen uit —, en een snikhete zomer met veel voetbalmatchen op groot scherm op de Oude Markt tijdens de wereldcup in Amerika. Tot ik de job van mijn leven kreeg: International Congress Coordinator bij Organon Teknika in Turnhout. Ik verhuisde nog maar ’s, naar Antwerpen nu — mijn moeder vond het geweldig dat ik terug “in de provincie” was — en zou er vier jaar werken. In Turnhout zaten we met driehonderd en van hieruit coördineerden we de drieduizend werknemers van deze dochter van Akzo Nobel in meer dan vijftig landen over de hele wereld. Organon Teknika ontwikkelde en verkocht in hoofdzaak medische diagnostische systemen, o.a. om het HIV virus te detecteren, met een extra afdeling Anesthesiologie. Mijn functie maakte deel uit van Communication Services, op zich weer een onderdeel van Marketing, en ik organiseerde de deelname van onze firma aan internationale congressen, zo’n vijftien per jaar, en alles wat daarbij komt kijken. Samen met de product manager moest ik het algemene concept bepalen van onze congresdeelname: waar staan we met ons product en waar gaan we naartoe? Hoe is de situatie van de concurrentie? Betreft het een wereld- of een regionaal congres, en hoe zit de specifieke situatie daar? Welke andere marketing activiteiten worden er gepland? Die vragen worden natuurlijk enkel beantwoord na veel praten met verschillende afdelingen en verschillende landen. Daarna bepaalde ik het budget en ging ik aan de slag: het vastleggen van hotelkamers (hoeveel? welke klasse? waar?), het boeken en inrichten van een stand, het organiseren van extra symposia en social events, het verzorgen van publiciteit en sponsoring, de eventuele organisatie van een interne meeting als er veel mensen van

een bepaalde regio verwacht werden, kwestie van reiskosten te besparen ... En natuurlijk de volledige interne communicatie hierover. Plus alle kleine dingen waarover nooit werd gepraat, maar die wel perfect geregeld moesten zijn: het transport van het materiaal naar waar ook ter wereld, het voldoen aan de lokale technische reglementen, het helpen van collega's en klanten bij het regelen van internationale betalingen voor de registraties – zoals bij de vroegere Oostbloklanden vaak het geval was –, het informeren naar culturele gebruiken en verschillen enzovoort enzovoort.

Zo'n organisatie op touw zetten kan toch niet allemaal vanuit Turnhout? Je zal vast en zeker wat afgereisd hebben.

Inderdaad. Een aantal congressen organiseerde ik vanop afstand, met eventuele hulp van ons lokaal kantoor. Maar in functie van de moeilijkheidsgraad en de grootte van onze deelname moest ik natuurlijk op voorhand alle elementen ter plaatse checken, leveranciers zoeken, en ook tijdens het congres aanwezig zijn om alles, tenminste vóór de schermen, op wieltjes te laten verlopen. Een aantal typische congressteden komen trouwens regelmatig terug, zoals Amsterdam, Lausanne, Frankfurt, Parijs of Barcelona. Daar ken je dan je weg en heb je je contacten. Congresorganisatie is zeker niet goed voor je hart, maar het geeft wel een kick als de puzzel in elkaar past en alles werkt. Soms kan je twee tot drie jaar bezig zijn met de voorbereiding en dan, op die drie à vier congresdagen, moet het allemaal gebeuren. Heel spannend en aanleiding tot een flinke adrenalinestoot. En fijn te weten dat het daarna ook ophoudt. En dat je weer aan het volgende kan beginnen werken, na de lessen uit het vorige te hebben getrokken.

Wat voor een onwaarschijnlijke situaties heb je zoal meegemaakt?

Daar zou ik uren over kunnen vertellen. Zoals over de Cubanen die in La Habana een openluchtbeurs organiseerden waarop wij met lange elektriciteitskabels onze machines moesten aansluiten, in een alles behalve regenrijke maand ... Of Italianen in Firenze die veiligheidscertificaten eisten waar men nog nooit ergens ter wereld van gehoord had, als bewijs dat het er “in Italië serieus aan toe gaat.” Of Japanners die vanuit Makuhari overzichten van te huren meubels doorstuurden met de toevoeging “with rock”. “With lock” dus, maar voor je dat doorhebt duurt het wel eventjes, want ook aan de telefoon krijg je geen uitsluitsel. Of mensen die ineens met drie voor je neus staan in plaats van met twee, en in heel de stad geen hotelkamer meer te bespeuren. Of klanten wiens geld en paspoort gestolen werd. Of de hoofdspreker die zijn koffer kwijt raakte tijdens de vlucht, en in jeans en T-shirt zijn voordracht vanop een kladje gaf, want ook de laptop zat in de koffer ...

Maar de leukste ervaringen en de grootste uitdagingen vond ik toch wel de culturele verschillen. Zoals die volledige tafel van negen vegetarische Hindoe-Indiërs die ooit de speciaal voor hen bestelde zalm terug naar de keuken stuurden tijdens een diner in het Museum of Contemporary Art in Sydney. Ze wilden het kalfsvlees wel eens proeven waarover zo enthousiast gedaan werd aan de andere tafels ... In Delhi heeft niemand het ooit geweten. Of het congres in Jeruzalem in een niet bepaald rustige periode. De meeste firma's hadden hun deelname geannuleerd, wij beslisten uiteindelijk toch te gaan, en het was een succes: bezoekers uit alle continenten en landen, van Buenos Aires tot New York en van Melbourne tot Parijs. Wél allemaal Joden. Die bestemming is intussen van de congreslijsten geschrapt, vermoed ik ... Of nog een mooie: Finnen die me vroegen tijdens het diner met “exotische mensen” samen te zitten, want de Zweden en de andere Scandinaviërs zijn niet hun dikste vrienden, de Russen trouwens ook niet,

en “eigenlijk zijn de Finnen ook wat exotisch”. Het moest wel in het Engels te doen zijn, want kennis van Spaans of Chinees was er niet bij. Ik had uiteindelijk drie stoelen en precies drie mensen uit Qatar vrij, maar dat bleek dan toch weer té exotisch ... Niet evident allemaal.

Je lijkt er toch wel met veel plezier aan terug te denken.

Het was een heel boeiende en aangename periode. Niet alleen door de professionele en positief ingestelde collega's en de internationale sfeer maar ook door het aangename werkrooster. Want al werd er hard gewerkt, het uurrooster was vrij flexibel en we hadden allemaal recht op zes weken vakantie per jaar, die, zoals in de meeste Nederlandse firma's, zelfs de directeur helemaal opnam. Er was dus tijd om te ontspannen als het eventjes teveel werd. Bovendien heb ik veel van de wereld gezien, niet alleen altijd reizend van luchthaven naar vergaderzaal en congrescentrum, zoals bij velen vaak het geval is. Om mijn job goed te kunnen doen, moest ik ook de stad goed kennen, informatie kunnen verschaffen over lokaal transport, aangepaste restaurants en bars, interessante lokale bezienswaardigheden, plaatselijke gebruiken ... Er was natuurlijk nooit tijd teveel – de diagnostische sector werkt duidelijk met andere, beperktere budgetten dan de louter farmaceutische – maar mits een goed tijdsmanagement en hard werken kan je op twee, drie dagen voorbereiding perfect de basis leggen. En tijdens een congres kan je gemakkelijk om zes uur 's ochtends opstaan om de dingen op de beurs “in gang te zetten”, maar eenmaal dat loopt en iedereen zijn functie op de stand naar behoren vervult, kan je de stad door om in het hotel of op de plaats van het symposium of social event nog wat zaken te regelen en te bespreken, en intussen vijf minuten binnenglippen om de sfeer van de Duomo in Firenze of in de straten van Ljubljana op te snuiven.

Als bijactiviteit bovenop de congresorganisatie kreeg ik er de functie van correspondent voor *Voorschrift* bij. *Voorschrift* was een tweewekelijks tijdschrift van de Akzo Nobel Pharma groep dat onder alle tienduizend werknemers in Nederland en Vlaanderen verspreid werd. Organon Teknika was één van de zes bedrijven dat erin publiceerde, naast o.a. het meer gekende Organon en bedrijven zoals Intervet en Diosynth. Ik stak behoorlijk wat tijd in interviews en artikeltjes, maar ik deed het gráág. Het dwong me op geregelde tijdstippen met taal bezig te zijn, een aantrekkelijke en logische tekst te schrijven en moeilijke gespecialiseerde onderwerpen in begrijpelijke mensentaal om te zetten, zonder daarom de wetenschappelijke correctheid te verliezen. Of gewoon de menselijke kant van het bedrijf te belichten, mensen te interviewen over hun hobby's of persoonlijke interesses, kwestie van hen meer te laten zijn dan “die met zijn brillette van de boekhouding”, die zich plots ontpopte tot “de nationale specialist ‘vleermuizen’ van vzw Natuurreservaten”.

En toch kwam er blijkbaar een einde aan die “fantastische” job.

Historisch lag het bedrijf in België maar alle hoofdzetels van Akzo Nobel bevonden zich in Nederland. In 1998 werd officieel besloten de hoofdzetel van Organon Teknika te verhuizen naar Boxtel, tussen Eindhoven en 's Hertogenbosch. We werden allemaal ontslagen en men bood ons een nieuw contract aan op de nieuwe werkplek. Zoals zeer velen van mijn collega's en bijna alle Belgen, ben ik daar niet op ingegaan. Dagelijks de afstand Antwerpen-Boxtel afleggen leek me, met alle verkeerstoestanden, niet doenbaar. En naar de streek verhuizen was al helemaal geen optie: als ik ooit zou verhuizen, dan was het richting zuiden, niet naar het noorden. Bovendien waren er toen al geruchten over de verkoop van de firma. Intussen is de firma in kleine stukjes opgedeeld.

Delen zijn verkocht, anderen zijn teruggaan naar een zusterfirma van waar ze kwamen. Organon Teknika is niet meer.

Ik had geen job meer en het was net af met mijn lief. Geen hypotheek, geen kinderen, net eenendertig geworden. Het perfecte ogenblik dus om te doen waar ik al jaren zin in had, en waarvoor de “goesting” met de jaren alleen maar groter was geworden: een tijd rondtrekken in Latijns-Amerika.

Maar niet eerder dan na een aantal gesprekken met Janssen Farmaceutica. Een headhunter had me gecontacteerd en me de job van International Congress Manager aangeboden. Dat was andere kaas dan wat ik tot dan toe gedaan had. Heel andere budgetten, bij elk congres een contingent van drie- tot vierhonderd hotelkamers ... En ook een ander loon. Ik was zeer ontspannen tijdens de gesprekken, ten eerste omdat het volgens mij maar een kwestie van tijd was vooraleer ze zouden zeggen “Het spijt ons maar ...” En ten tweede omdat ik die baan niet moest hebben, per slot van rekening hadden zij mij gecontacteerd. Alle rondes verliepen vlot en uiteindelijk boden ze me de job aan. Tot hun ontsteltenis zei ik nee. Ze hadden me al verteld dat ik gemiddeld 40 % van de tijd zou moeten reizen. En van kennissen binnen het bedrijf wist ik dat dagelijks op kantoor zitten tot 22 uur heel normaal was. Daar had ik geen zin in. Zoals ik me ooit tijdens een vroeger reisbezoek had voorgenomen: ik wou mijn vijfendertigste verjaardag niet in mijn eentje op een hotelkamer in Hong Kong vieren, met een flesje Laurent Perrier uit de minibar en CNN op het scherm. Dat was niet de bedoeling. Ik wou ook nog een privé-leven, aanwezig zijn op verjaardagsfeestjes van vrienden en familie, naar de sportclub of de bioscoop kunnen gaan, cursussen volgen die me boeiden ... Mijn keuze heeft waarschijnlijk verstrekkende professionele gevolgen gehad. Maar ik heb er geen spijt van.

Hopelijk ook niet van die reis door Latijns-Amerika!

Mijn reis door Latijns-Amerika was, naast mijn met de jaren grotere interesse voor het continent, ingegeven door het groeiende besef dat er in de wereld veel moois te zien is en dat een mensenleven zo voorbij is. Ik had de jaren ervoor veel Europese weekendtrips gemaakt en elk jaar een reis-met-de-rugzak van een week of drie, o.a. naar Peru en Bolivia, Namibië en Botswana, Noord-Indië, Thailand en Vietnam. Ik vertrok dus naar La Habana, met een terugreis vanuit Caracas en een ticket dat een jaar geldig was, en waarvan ik de datum steeds kon veranderen. Ik was op voorhand enorm bang voor de eenzaamheid, en in mindere mate voor het gevaar van fysiek geweld en van – lach maar niet – insecten. Ik had mezelf opgelegd dat ik minstens een maand onderweg moest blijven vooraleer ik mocht terugkomen – men zei altijd dat de eerste weken de moeilijkste zijn – en dat het geen test was.

Het werden uiteindelijk bijna tien maanden – van september 1998 tot juli 1999 – en een zalige ervaring. Ik was, denk ik, vrij goed voorbereid, en had waarschijnlijk zoveel schrik vóór mijn vertrek dat de reis zelf bijna gemakkelijk was. Cuba is een schitterend land om een dergelijk reis aan te vangen, bovendien woonde er een Antwerpse vriendin van me, dus toen ik verder trok naar Mexico was de eerste maand al voorbij en genoot ik volop. E-mail heeft alle afstanden verkleind, het contact met familie en vrienden was heel intens, van sommigen onverwacht, en de ervaring een die me markeert voor de rest van mijn leven. Na Cuba trok ik door Mexico via de Atlantische Kust naar het Zuiden, verder naar Guatemala en een stukje Honduras, om daarna mijn enige lange vlucht te nemen, naar Buenos Aires. Vandaar ging het via Noord-Argentinië, Paraguay en Uru-

guay terug via Buenos Aires naar het zuiden, naar Patagonië, om via Chili helemaal terug naar het noorden te reizen, Bolivia in, via de Amazone en Manaus tot in Venezuela en naar Caracas. Van daaruit ondernam ik nog twee extra uitstapjes, de enige keren dat ik niet per bus, trein of boot maar met het vliegtuig reisde. De eerste naar het Colombiaanse Cartagena de las Indias omdat het traject over land door het toen zeer gevaarlijke Farc-gebied liep. Van Cartagena de las Indias ging het via de kust tot Aracataca, een klein dom boerengat, inclusief biljartcafé en mankende kippen, ware het niet dat dit dorp model staat voor García Márquez' "Macondo", en dat je daar zijn geboortehuis alias museum kan bezoeken. En de tweede naar het eiland Bonaire, een deel van de Nederlandse Antillen, voor een weekje echte vakantie bij een Nederlandse kennis die ik onderweg ontmoet had, vooraleer terug te gaan naar de beschaving van bruin brood met Hollandse kaas, Nutella, fatsoenlijk geklede kinderen aan de hand van hun ouders, kakkerlakvrije douches en doorspoeltoiletten.

Zo'n reis laat een mens allicht niet ongeroerd.

De reis was een aaneenschakeling van impressies en ervaringen, waarbij ik van oneindig veel moois heb genoten, door de traagheid van de reis intens heb kunnen proeven van de grootsheid en wijdsheid van het continent, zoveel lieve en bezorgde mensen heb leren kennen, zoveel genegenheid heb ontvangen, zoveel lessen in nederigheid en relativering heb gekregen, en zo vaak schaamte heb gevoeld omwille van de onverschilligheid van het Westen, inclusief van mezelf. En dit alles met het permanente besef van mijn immens geluk: de plaats en het milieu waar ik geboren ben, de kansen die ik gekregen heb en nog steeds krijg. Maar ook het besef dat ik geen zin heb mijn Westerse comfort, mijn veiligheid, mijn kansen op te geven. Dat egoïsme moeten toegeven is hard en confronterend. Maar wel realistisch, denk ik. Het overheersende gevoel dat ik van deze reis overhoud is dankbaarheid dat ik die mogelijkheid gekregen heb.

En toen moest er weer brood op de plank komen.

Na de ronde van familie en vrienden en van de mooie plekjes van Vlaanderen, na veel pakken friet, Cécémels en koffiekoeken met pudding, na veel tijd in een echt bad met echt warm water zonder kans op cholera of elektrocutie of griezelige insecten met gegarandeerd afschuwelijk langzaam dodende ziektes, na een pak Humo's en ettelijke uren Radio 1, ben ik weer in Antwerpen gaan wonen ... en gestart als zelfstandige. Want ik zag me na dat jaar niet in staat onmiddellijk een vast ritme aan te nemen en in het gareel te lopen. Ook uit die periode heb ik veel geleerd. Veel klanten gezocht en enkele gevonden, veel administratie en bureaucratie doorworsteld, veel uren doorgebracht in allerlei contactclubs en geleerd dat dat niks voor mij is, maar toch enkele goeie contacten gelegd en boeiende opdrachten uitgevoerd. Ik richtte me voornamelijk op communicatieactiviteiten en ontwierp onder andere meertalige folders voor kunstwandelingen voor de Hoge Raad voor Diamant, publiceerde artikels in de tijdschriften van de Kamer van Koophandel, bewerkte de geschreven documenten van een eventbureau, coördineerde trainingen voor het Centrum voor Kwaliteitszorg én sloot een veelurig contract af met Microsoft. Voor hen organiseerde ik op regelmatige basis de trainingen en seminars en bewerkte ik de tweetalige website. Daarboven volgde ik een cursus waarvoor ik eindelijk, na al die jaren, de tijd had: Bedrijfsmanagement op het IPO (UFSIA). Die cursus moest het gebrek aan kennis opvullen dat ik ondanks al mijn vroegere cursussen van marketing, projectmanagement, eventmanagement enzovoort gevoeld had.

Intussen maakte en verkocht ik ook kalenders met foto's van mijn reis, en begon ik aan een boek over mijn ervaringen. Ik had tijdens mijn reis heel veel op papier gezet, maar de angst voor het witte blad en de eenzaamheid van de schrijver zijn inderdaad niet te onderschatten. Het boek is intussen tot een derde gevorderd en ligt daar al enkele jaren te wachten. Ik blijf met het plan zitten mij er nog eens aan te zetten, want op zich was de ervaring uniek en veel vrouwen die zo lang alleen reizen zijn er niet, maar ik heb rustig de tijd nodig, de juiste sfeer en vooral: iemand die mij een goeie schop geeft ...

(Met een oog op de klok) **Euh ... Hoe ver zijn we nog van Barcelona?**

(Lacht) We zijn er! Toen mijn dagen zich goed begonnen te vullen en mijn facturen stilaan vlot de deur uitgingen én betaald werden, besloot ik alles te laten voor wat het was en naar Barcelona te verhuizen. Ik had in Patagonië namelijk Andreas, mijn man, leren kennen, en we hadden een praktische oplossing nodig. Anderhalf jaar pendelden we beurtelings tussen Antwerpen en Keulen – Andreas is Duitser – en we besloten dat het tijd was om meer dan alleen tijdens de weekends samen te zijn. Niemand van ons beiden stond erop in zijn eigen land te blijven, we konden beiden linguïstische en andere argumenten bedenken om niet naar het land van de andere te verhuizen, en dus trokken we samen naar neutraal terrein: Barcelona. Ik had er indertijd mijn hart verloren, met de jaren was ik veel toffe Catalanen tegengekomen en ik was de stad steeds regelmatig blijven bezoeken. En Andreas had, net voor hij mij leerde kennen, zijn overplaatsing naar Spanje, en liefst naar Barcelona gevraagd. Zo gezegd, zo gedaan.

De verhuizing vond plaats op 6 januari “Reyes” 2001. Administratief werd het een waar “parcours du combattant”, puur Kafka, zeker toen we beslisten een auto in te voeren, een appartement in de oude stad te kopen en ook nog eens te trouwen en hiervoor de papieren te regelen terwijl ons beider verblijfsvergunning in een verschillende fase zat. Ik had nooit kunnen vermoeden dat het er in Spanje of althans Barcelona zo absurd en dom bureaucratisch aan toe gaat. En het is niet zo dat wij pech gehad hebben. Onze lokale vrienden en kennissen bevestigen alleen maar onze verhalen. En dan zijn wij nog EU-onderdanen! Voor niet-EU-onderdanen moet het nog veel erger zijn. Misschien is dat stof voor een ander boek, als ik ooit veel tijd heb ...

Maar na drie jaar hier zijn we nog altijd blij met onze beslissing en hebben we het heel erg naar onze zin. Andreas kon binnen zijn firma verder blijven werken. Ik contacteerde de congresbureaus waarmee ik ooit als klant had samengewerkt, en vond onmiddellijk een job bij de in de toeristische sector bekende firma Ultramar Express, intussen opgekocht door het Duitse TUI. Ik werkte er op de afdeling Operaciones Especiales, niet James Bond, zoals sommigen misschien denken, maar kwam terecht naast de incentive-, congres- en cruiseafdelingen. Ik zou er verantwoordelijk zijn voor het nieuw product van themareizen voor groepen, zowel firma's, professionele sportverenigingen als beroepsassociaties van architecten of dokters, die enkele dagen in Catalonië verblijven. Contact gebeurde meestal via buitenlandse touroperators, die op hun beurt terugkoppelden met een reiskantoor of direct met de eindklant. Ideeën waren er genoeg want de streek heeft heel wat te bieden: bezoeken en excursies rond thema's als urbanisatie, middeleeuwse, modernistische of hedendaagse architectuur, design, wijngaarden en bodega's, het religieuze leven en de religieuze architectuur in Catalonië, enzovoort.

In de praktijk bleek het allemaal een stuk minder mooi dan me aanvankelijk werd voorgespiegeld. Van het nieuw departement kwam niets terecht, elk initiatief dat ik nam werd in de kiem gesmoord, en ik zag mezelf enkel domme standaardpakketten verko

(Advertisment – Encart publicitaire)

pen. Bovendien bemerkte ik een boel inefficiëntie op het gebied van informatiemanagement, klantencontacten en personeelsmanagement, en elk constructief voorstel dat ik daarover deed op basis van mijn ervaring, werd beantwoord met een “ga terug naar je plaats en doe je job”. Toen mijn loon na een aantal maanden met 30 % werd ingekrompen “wegens een administratieve wijziging die men me was vergeten te communiceren”, was de maat vol. Ik vertrok, zoals ik zovele buitenlanders had zien vertrekken, met een wrang gevoel. Maar ik hield er wel een aantal goeie vrienden en kennissen aan over.

Toen je de eerste maal aangezocht werd voor dit interview, weigerde je. Want je was beroepsmatig op een keerpunt gekomen en wist niet welke richting het zou uitgaan. Kan je daar iets meer over zeggen?

Euh ..., ja, tenminste voor zover ik het zelf weet. Het kan trouwens zijn dat mijn antwoord binnen een maand weer helemaal anders is. Maar ik werk in elk geval als freelance, zoals steeds rond communicatie en reizen.

Na mijn ontslag heb ik een flinke professionele zelfanalyse gedaan. Wat kon ik? Wat wilde ik doen? Wat kon ik op de Barcelonese markt doen? Het verleden had me geleerd dat een vaste baan nooit vast is, of ik het nu wilde of niet. Maar ik had ook geleerd dat ik steeds op mijn pootjes terecht kwam. Een eerste doel leek me het officiële diploma te behalen als gids in Barcelona en Catalonië. Ik had bij Ultramar gemerkt dat er een ongelooflijk tekort was aan Nederlandstalige gidsen. Meestal moest je die mensen vier, vijf maanden op voorhand boeken. In praktijk krijgen de meeste Vlaamse en Nederlandse groepen dus een Engels- of Franstalige gids aangeboden. Wat ook lukt, maar het is niet hetzelfde ... Een dergelijk diploma zou me dus in een zeer sterke marktpositie brengen en me toelaten al dan niet op aanbiedingen in te gaan – een luxe, als je weet dat er soms ook in het weekend gewerkt moet worden. Bovendien spreekt het beroep van gids me aan: het is een combinatie van iemand een mooie herinnering meegeven en hem iets bijbrengen, kennis overdragen, over de breedste thema's van een stad of streek, van kunst en geschiedenis over gastronomie tot politiek, economie en triviale zaken als huisvuilophaling en bedtijd van kinderen. Één, heel belangrijke factor, het betaalt goed. Zeer goed zelfs. Laat ik het zo zeggen, drie, vier dagen gidsen zou evenveel opbrengen als een maand werken bij Ultramar. Niet dat ik daar veel verdiende, hoor.

Het loon is trouwens een interessant onderwerp. In Barcelona en omstreken, zoals op veel plaatsen in Spanje, heb je voornamelijk twee categorieën loon: zij die zeer goed verdienen en weinig belastingen betalen, en het overgrote deel die een loon verdienen dat rond het Belgische minimum hangt. Zo werd ik vorig jaar drie keer gecontacteerd door Citibank, voor een job van veertig uren per week, op wisselende dagen inclusief weekends. Men vroeg universitair, meertalig, o.a. met Nederlands als moedertaal, kennis van economie en nog een vijftal vaardigheden. Loon: nog lager dan wat ik achter me gelaten had. En zo gaat dat maar door. Geen wonder dat de meerderheid van de dertigers nog bij hun ouders wonen, en dat 81 % van de Spanjaarden eigenaar is van een woning en gedurende dertig à veertig jaar een hypotheek afbetaalt. Want de huurprijzen zijn zo hoog dat je er ongeveer je hele pensioen aan opsoupeert. De uitdaging is dus proberen uit die cirkel te breken.

Mijn plan om me stante pede in te schrijven voor het gidsenexamen viel in duigen toen ik te horen kreeg dat een van de basisvoorwaarden was een gehomologeerd universitair EU-diploma bezitten. Ik informeerde me over de homologatievoorwaarden en besteedde drie volle maanden aan de voorbereiding van het dossier. Men vroeg me, als Belg en

met een diploma van de KULeuven, die nota bene al jaren uitwisselingen met Barcelona organiseert, precies hetzelfde als aan om 't even welke Senegalees of Cambodjaan, o.a. een gedetailleerde beschrijving van de inhoud van elk vak dat ik ooit tijdens mijn opleiding volgde. Fijn, als je tot de vaststelling komt dat sommige vakken niet meer bestaan en dat je het informatieboekje over je studierichting dat je in 1985 ontving blijkbaar ooit hebt weggegooid. Ook fijn, als je een aantal beëdigde vertalingen nodig hebt en niemand je in heel Catalonië een beëdigd vertaler Nederlands-Spaans kan aanwijzen. Enfin, ik heb er uiteindelijk toch één gevonden: een medestudente uit Leuven nog wel, die in Salamanca terecht gekomen was en ooit dezelfde calvarie had afgelegd. Dossier klaar en ingediend ... en dan maar wachten. Twee weken geleden, bijna twee jaar na datum en een tiental telefoontjes, e-mails en brieven verder, kreeg ik schriftelijk bericht dat mijn dossier werd goedgekeurd en dat ik "binnenkort" een bewijs van homologatie ontvang. Tijdens mijn telefoontje met het Ministerie van Onderwijs in Madrid bevestigde men me dat het niet lang meer zou duren, "maximum zes maanden". Ik zit inmiddels in yogahouding met de vingertoppen ten hemel geheven: oooooooooommmmmmm. Geduld is een schone deugd.

Andere voorwaarden om in bepaalde talen te mogen gidsen, zijn zeer specifieke diploma's van zeer specifieke niveaus. Concreet betekent dit dat mijn diploma licentiaat geaggregeerde Romaanse Filologie niet aan die volwaarde voldoet voor het Frans of het Spaans. Dus ben ik noodgedwongen opnieuw de schoolboeken ingedoken. En behaalde ik achtereenvolgens het DALF examen van het Institut Français om te tonen dat ik Frans spreek, het DELE Superior van het Instituto Cervantes als bewijs van mijn Spaanse kennis, het Cambridge Proficiency van het British Institute om te tonen dat ik ook Engels spreek. Dank zij mijn studie van het Catalaans, waar ik al over vertelde, behaalde ik ook nog het B-niveau van de Generalitat, het minimumniveau dat gevraagd wordt om binnen de administratie en dus ook als gids te kunnen werken. Vergelijk het met de kennis Frans in het derde of vierde middelbaar. Ik probeer ooit nog wel een hoger niveau, als ik nog eens veel zin en tijd heb. En de Mittelstufe van het Goethe Instituut heb ik inmiddels ook op zak, als bewijs van mijn kennis Duits. Eender welke taal of niveau waarvoor ik ooit nog een examen afleg, is meegenomen. Want die papiertjes zijn wereldwijd geldig voor het leven.

Op zich is het natuurlijk allemaal absurd. In België heeft niemand me ooit een papiertje gevraagd, hier werd het zelfs gevraagd om me te kunnen inschrijven voor een vertaalcursus Spaans-Engels, maar ik probeerde het te beschouwen als een goeie oefening. Van Frans, Spaans en Engels behaalde ik de hoogste niveaus die bestaan, soms hoger dan gevraagd voor het gidsenexamen, maar het zijn certificaten die duidelijk indruk maken hier, want er zijn niet zoveel Spanjaarden en Catalanen die dit niveau kunnen voorleggen. Inmiddels werd ik al gecontacteerd om Engelse les te geven. Ik heb ja gezegd, omdat de cursisten me boeiden.

Ik heb intussen al een aantal keren gewerkt als gids, o.a. ook voor Ultramar Express, maar wel aan een lager loon dan een officiële gids, en in een museum kom ik met een groep niet in. Daarop staan fikse boetes, zowel voor de "gids" als voor het kantoor dat die persoon onder contract heeft genomen. Het wordt dus wachten op mijn "papiertje" van de homologatiecommissie en dan studeren voor het gidsenexamen.

Een ander contact dat heel toevallig kwam, was dat met de Leuvense firma Barranco. De zaakvoerder is een vroegere collega bij Sun International. Hij werkte daar als product manager en deed er precies wat hij nu doet: sportieve incentives van hoog niveau

organiseren voor voornamelijk Belgische firma's. Ik ben zijn vertegenwoordigster in Catalonië. In praktijk betekent het dat hij me een aantal keer per jaar een groep stuurt – dat zijn dan firma's als Bayer, Mobistar of Adecco – waarvoor ik het hele verblijf in elkaar steek. Een mooi hotel of een bivak in de bergen, een typisch (écht typisch) diner in een Catalaans masía, transport, af en toe een vergadering en vooral: veel sport, zoals aquatrekking, ULM-vliegen, zeilen, golven, of ook wel een lekkere massage, een autorally of een fietstocht met opdrachten in Barcelona centrum. Ik begeleid de groepen ook mee tijdens hun verblijf, korter in tijd dan de voorbereiding maar zeer intensief.

Daarnaast maak ik op regelmatige basis vertalingen voor Comit, een jonge Belgische ICT-firma die actief is in de internationale congres- en medische sector. En vorig jaar werd ik gecontacteerd door het Institut Europeu d'Idiomes om een cursus Frans buitenlandse handel te geven. De cursus wordt gesubsidieerd door de Generalitat en heeft daardoor een aantal kwaliteitsnormen en aanzien. Ik nam het aan als een uitdaging – ik had eigenlijk nog nooit les gegeven en zeker niet over buitenlandse handel – en het is me goed meegevallen. Het lesgeven was boeiend en heel interactief, met een groep van tien hoogopgeleiden met heel diverse achtergronden. Ik heb alleen heel erg gezweet op de samenstelling van de cursus, want er was absoluut geen materiaal voorhanden. Maar collega's leraren-romanisten hebben me heel wat materiaal toegestopt, en alle beetjes helpen. Normaal gezien ga ik die cursus dit jaar opnieuw een of twee maal geven, dus dat materiaal is een basis die ik gelukkig kan behouden.

Wat een bedrijvigheid weeral! Blijft er nog tijd over voor iets anders?

Toch wel. Een activiteit waar ik al meer dan een jaar mee bezig ben, en die ik kost wat kost wil behouden, is mijn vrijwilligerswerk bij Artsen Zonder Grenzen. Da's ook de reden waarom ik goedbetaalde beroepsactiviteiten zoek, natuurlijk: ik moet daarmee mijn gratis uren compenseren, en aan het einde van de maand toch nog facturen kunnen betalen, ha ja. Artsen Zonder Grenzen heeft een van zijn vijf zetels hier in Barcelona – de anderen liggen in Brussel (hoofdzetel), Parijs, Amsterdam en Genève – en organiseert van hieruit de missies op het terrein in Latijns-Amerika, Sub-Sahara en het Middellandse Zeegebied, waaronder ook Irak en Afghanistan vallen. Na mijn reis door Latijns-Amerika zocht ik hier een NGO waar ik moreel en principieel volledig achter kon staan, die me professioneel en correct leek én resultaten boekte. En tot nu toe hebben ze me niet ontgoocheld, integendeel zelfs, mijn bewondering en motivatie groeit met de dag.

Ik ben terecht gekomen op de afdeling “Advocacy and Testimony”, een onderdeel van – hoe kan het ook anders? – het departement communicatie (*lacht*). Ik ondersteun mee de activiteiten gericht op het Spaanse publiek, want AZG ontvangt zijn werkingsfondsen voornamelijk uit de privé-sector en van privé-mensen. In Spanje waren dat er vorig jaar 95 000, een aantal dat elk jaar groeit. Ik heb zo onder andere een tentoonstelling op touw gezet rond het thema “Voedingscentrum”. Die schetst een zo authentiek mogelijk beeld van hoe een dergelijk centrum in crisissituaties functioneert, compleet met de speciale weegschaal, de geneesmiddelen en de ter plaatse klaargemaakte, door de WHO goedgekeurde en echt lekkere “BP-5” pap, en dit alles in de originele tent. Verder werk ik mee aan mediacampagnes, neem ik deel aan internationale discussiegroepen, en maak ik natuurlijk vertalingen van alles en nog wat i.v.m. communicatie.

Daarbuiten geef ik sinds een jaar wekelijks individuele taallessen Engels, Frans of, sinds kort, Spaans aan medewerkers van AZG. Dit keer wel bezoldigd, hoewel ik er ook weer

niet rijk van ga worden. Echt heel boeiend en eigenlijk veel meer dan enkel taalles. Ik verbeter hun taalniveau en breng hen wat culturele gebruiken bij; en zij vertellen me over hun tijd in Mauretanië, Kameroen, Bolivia of Palestina. En verklappen me de weetjes achter de schermen.

Sinds enkele weken heb ik een nieuw project hangende, en het is goed mogelijk dat wanneer dit gesprek gepubliceerd wordt, ik daar volop mee bezig ben. Of dat het project definitief is afgeblazen, zoals in het verleden nog gebeurd is. Het gaat om een kleine startende firma die in Barcelona appartementen op korte termijn verhuurt. Klanten zijn de typische buitenlandse toerist die geen zin heeft in een hotel, maar het kan ook een zakenpersoon zijn, iemand die training komt geven of een cursus volgen, of een nationaal of buitenlands medisch toerist, zoals er velen zijn in Barcelona. Want laseroperaties aan de ogen en fertiliteitbehandelingen zijn echte “trekkers”, tot in Latijns-Amerika toe. Bedoeling is dat ik de supervisie en het management op mij neem, en een kwaliteitsverbetering toevoeg. Daarnaast zou ik verantwoordelijk zijn voor de tot nu toe haast onbestaande marketing- en communicatieactiviteiten, en moet ik het product verder ontwikkelen. De extra diensten die aangeboden kunnen worden zijn eindeloos, van het verhuren van GSM’s en voorzien van een babysit, bloemen of catering tot het organiseren van bezoeken en excursies, het boeken van theater- of concerttickets tot het begeleiden en adviseren van shoppen, van kleren tot een villa.

Dit thema van de extra services heb ik vorig jaar gedurende enkele maanden met twee vriendinnen uitgewerkt – de bedoeling was een eigen firma te starten met alle mogelijke “conciërgediensten”. Uiteindelijk is het allemaal doodgebloed toen een van ons drieën het freelance leven vaarwel zei in ruil voor een vaste job.

Het duizelt me van zoveel bezigheid. Waar haal je de “drive”? Zat dat altijd al in je of heeft het meer te maken met een samenloop van omstandigheden? En snak je soms niet naar een vaste, reguliere baan?

Het heeft zeker te maken met een samenloop van omstandigheden. Zoals ik heb verteld, is het einde van een job een aantal keren in mijn plaats voor me beslist. Dan leer je dat je weer verder moet. Concreet hier in Catalonië is het zo dat ik bedank voor een full time job bij een commerciële firma tegen een loon dat ik absoluut niet correct vind en waarmee ik niet eens aan het einde van de maand kom. Daarvoor ben ik te oud, te koppig en te trots geworden, vrees ik. Dus moet ik op zoek naar andere oplossingen. Zoals zovele buitenlanders hier, met de “foute” achtergrond en het “foute” diploma. Zo ken ik buitenlandse advocaten die hun eigen zeilboot hebben gekocht en die nu verhuren voor events of korte trips. Of andere “intellectuelen” die na een cursus “restauratie van antieke meubels” permanent en met plezier aan de slag zijn. Schrijven, een van de dingen die ik graag doe, is geen optie, want het meeste gebeurt in het Catalaans. En het niveau van een native speaker haal ik nooit. Dus probeer ik gewoon opdrachten te vinden waarin ik goed ben en waarbij ik bovendien het gevoel heb dat het mij of andere mensen iets bijbrengt. Het leven is zó voorbij, toch? “Vivez, si m’en croyez, n’attendez à demain: Cueillez dès aujourd’hui les roses de la vie.” Met dank aan onze vriend Ronsard.

Dit zou een waardige afsluiter voor ons gesprek zijn. “Tant pis!” dan maar. Want over één onderwerp hebben we het nog niet gehad. Als Brusselse Vlaming had ik allicht beter moeten weten, maar toch was ik telkens weer zeer onaangenaam verrast wanneer ik in Catalonië met mijn beste mondje Castillaans botste op

onvriendelijke blijken van Catalaans chauvinisme. Dat gebeurde wel niet zo vaak, maar toch. En nu jij ...

Het thema van het Catalaans is zeer actueel. Hoewel je in Barcelona zelf perfect kan functioneren in het Spaans, heb ik wel Catalaans gestudeerd. Als inwoner van deze stad vond ik dat het minste wat ik kon doen. Een teken van respect voor je medebewoners, een voorwaarde om te integreren en niet de eeuwige toerist te blijven, en eigenlijk gewoonweg evident en normaal. Als taalgevoelige en trotse Vlaming heb ik me in Brussel altijd druk gemaakt over de laksheid tegenover het gebruik van onze moedertaal, niet in het minst door andere Vlamingen daar! Ik begrijp dan ook de gevoeligheid van de Catalanen voor dit thema.

Ik kan je verzekeren: er zijn niet veel buitenlanders die Catalaans studeren. De talenscholen Spaans blijven als paddestoelen uit de grond schieten. Van de weinigen die Catalaans studeren, blijven de meesten steken op het echte beginnersniveau: tellen tot honderd, de eerste zinnestjes. Ze vinden het vaak wel grappig, zo een echte taal die door zo weinig mensen gesproken wordt. Bovenop het boerse, wat vuile accent, waarover haast iedereen het eens is en dat ik nog het best kan omschrijven als plat Mols.

Maar de Catalanen vinden het allesbehalve grappig! Toen ik hier in 1990 werkte, hoorde ik ook regelmatig Catalaans spreken, maar de bordjes in de straten waren toen nog vaak tweetalig of enkel Spaans. Die tijd is voorbij. In gans Catalonië vind je geen enkel straat- of naambord meer in het Spaans. In musea staat alles ééntalig aangeduid in het Catalaans. Voor het Spaans moet je naar aparte borden, tussen het Engels en het Frans. In restaurants waar nog wel eens een buitenlander durft te komen, zijn de menu's vaak in het Catalaans en het Engels opgesteld. Niet in het Spaans. Als Sevillaan poets je dus maar beter je talenkennis op voor je hierheen komt. Enkele weken geleden kreeg ik een brief uit België. Het woord "Calle" was vakkundig doorgestreept met een rode stift en verbeterd in "Carrer". Toen had ik zoiets van: "Hebben ze echt niks anders te doen?"

Je snapt de reactie natuurlijk wel. Veertig jaar lang was hun taal en cultuur verboden. Ze werd bewaard en doorgegeven in de huizen, met de deur op slot, en als er niemand meeluisterde. Want tijdens de hele Francoperiode kon je een boete krijgen als de guardia civil je op straat Catalaans hoorde spreken. Dat is natuurlijk een extreme situatie die een extreme reactie uitlokt en verklaart.

Catalonië blijft een officieel tweetalige streek. In de praktijk echter kan je sinds een aantal jaren niet meer naar school in het Spaans. Alles gebeurt in het Catalaans, met sinds kort ook Engels vanaf de kleuterschool "om het venster op de wereld te openen." Maar de studie Spaans blijft in de lagere school beperkt tot twee uur per week. Ondanks de nieuwe wet die enkele weken geleden gestemd werd en die het aantal uren Spaans op vijf uur per week brengt. Maar in Catalonië hebben ze daar een achterpoortje op gevonden zodat het hier twee uur blijft. Op de vraag waar de kinderen dan Spaans moeten studeren als ze in een Spaanse staat leven, komt steevast het antwoord: "Dat leren ze thuis wel, of horen ze zo op straat." En wat met de buitenlanders? Of kinderen die opgroeien in een louter Catalaanssprekende omgeving? Die vraag blijft onbeantwoord. Ik kom intussen de eerste lichte Catalanen tegen, jongens en meisjes van rond de achttien, die zich hakkellend en met fouten uitdrukken in het Spaans. Dat vind ik spijtig. Eenmaal op de arbeidsmarkt zullen die veel kennis moeten inhalen. Of eenmaal ze dit kleine veilige Catalonië verlaten.

In het binnenland hoor je vaak helemaal geen Spaans meer. De streek van Lléida, de Garrotxa, Empordà, richting Pyreneeën, daar wonen de echte fervente Catalanen. Je kan daar nog beter Frans spreken dan Spaans. 't Is ook enigszins begrijpelijk, op het platteland heb je een meer gesloten sfeer, een besloten wereld.

Maar Barcelona zelf wordt echt fervent, op het agressieve af. De toekomst zal moeten uitwijzen hoe de situatie evolueert. Catalanen zijn navelstaarders vanuit de wieg. De pers bevestigt je elke dag wat je al dacht te weten: het gaat goed met Catalonië, met de economie, met de mode, met de cultuur, we hebben de beste kok ter wereld, Barcelona is de beste stad ter wereld, we hebben de beste urbanisatie, de beste Europese website, de meeste congressen, de beste hotels, het mooiste strand in de stad ... En deze zomer ook het meest internationale Forum. En we zijn de tofsten en de meest cosmopolitischen. Tenminste als het niet richting Madrid moet. New York, Parijs of Montevideo zijn geen probleem.

Het zal zijn tijd nodig hebben, en wat moeten bekoelen. Intussen merk ik dat ik in Barcelona vaak Catalaans probeer te spreken, om me, met mijn typische "guirri"-kop, duidelijk te situeren als "niet-toerist maar wel een beetje van hier". Maar vaak stoot ik op Murcianos, Galliciërs of Andaloësiërs, of nog, de laatste jaren steeds meer, op Argentijnen, Ecuatorianen en Colombianen. En die spreken geen Catalaans. Ze komen naar Spanje, dus spreken ze Spaans. Als ik dan toch op een Catalaan stoot, wordt mijn talenkennis enorm geapprecieerd en gaan de deuren wijd open. Want een buitenlandse die onze taal spreekt, die zit mee met ons in de strijd. Voor een vrij Catalonië.

Discussies rond dit onderwerp met Catalanen heb ik afgeleerd. Als Vlaming word ik, nog voor mijn mond open te doen, beschouwd als bloedzuster, samen met de Corsicanen, de Bretoenen en dies meer. Maar als ik ook maar iets durf loslaten van "een Catalaanse staat is toch wel erg klein, in Latijns-Amerika of Azië heeft niemand ooit van jullie gehoord; neem het van me aan want ik ben in een pietluttig landje opgegroeid en weet wat het is ergens vandaan te komen dat niemand kent", dan heb ik het natuurlijk niet begrepen. En stopt het gesprek. Maar ze gaan wel steeds op vakantie naar Menorca of de Costa Brava natuurlijk, en skiën in de Catalaanse Pyreneeën. Want ze hebben toch alles? Waarom naar het buitenland gaan?

Inderdaad, ze hebben alles. Dat vinden wij ook en daarom wonen we hier. Maar over politiek en de taalkwestie praten we niet meer. Toch niet met Catalanen. Een beetje minder navelstaarderij en een iets meer relaxte houding tegenover Madrid zou soms niet misstaan. Zeg ik in al mijn arrogantie en onwetendheid. Mocht een Catalaan mij met enkele goeie argumenten willen overtuigen, dan ben ik graag bereid om bij te leren. Ik ben een en al oor.

En intussen geniet ik van al het moois dat de natuur en de rijke Catalaanse cultuur te bieden hebben. En bestel ik nog een "tallat" of "cortado" tijdens mijn pauze op een terrasje. Het is februari en negentien graden Celsius. Niet slecht.

Moltes gràcies y adéu.